

## פרפראות בפרשה



לעילוי נשמת  
הרב חפץ בן אסתר זצ"ל

סיון התשפ"ה

מפטיר וישלח יהושע בן נון (יהושע ב א)

## פרשת שלח – שבת מברכי

עלון פרפראות בפרשה וחיידושי תורה מ'א' ועד ת' על פרשת השבוע עניינא דיומא מפרשי ומדרשי חז"ל

## התשובות מסודרות לפי סדר א-ב

בפרשה 119 פסוקים = דמעה

ותשא כל העדה ויתנו את קולם ויבכו העם בלילה ההוא. (יד א) אמר רבה אמר רבי יוחנן: אותו לילה ליל תשעה באב היה. אמר להם הקדוש ברוך הוא: אתם בכיתם בכיה של חנם - ואני קובע לכם בכיה לדורות. (תענית כט.)

בפרשת שלח 3 מצוות, מתוכן 2 מצוות עשה ומצוה אחת לא תעשה. (ספר החינוך)  
עשה: חלה ☐ ציצית. לא תעשה: שלא נתור אחר מחשבת הלב וראיית העיניים.

## מולד חודש תמוז יהיה בליל חמישי בשעה 21, 58 דקות ו 4 חלקים

צירוף שם הוי"ה השולט בחודש תמוז הוא הוה"י, יוצא מסופי תיבות בפסוק 'וכל זה איננו שנה לי' (אסתר ה יג) והנה צירוף השם של חדש תמוז הוא למפרע, והוא מורה על דין. ומצירוף זה השם נתהווה הדין על המן הרשע באומרו: 'וכל זה איננו שנה לי' על כן שליטת הדין בזה החדש, ואפילו קודם י"ז בתמוז, להיות הימים ימי הילוך המרגלים, אין הימים הללו בהתגברות הרחמים כל כך. והנה תמצא, כי הנשיאים של אלו ב' השבטים שהם נגד ב' החדשים, בעוד שהיו ישראל במדבר אירע בהן מה שאירע. דהנה המרגלים הלכו לתור את הארץ בכ"ט סיון (תענית כט) ממילא הלכו בתמוז חודש הראיה, ונראו את הארץ וניינאו את לב בני ישראל וכו' (במדבר לב ט) ונפגם חוש הראיה. והנה ישובו מתור הארץ מקץ ארבעים יום. (במדבר יג כה) בחודש אב, חודש השמיעה, והוציאו דיבה על הארץ, ותשא כל העדה ניתנו את קולם (במדבר יד א) כי שמעו לדבריהם ונפגם חוש השמיעה. ונגזרה גזירה על אלו ב' החדשים עד כי ירחמם השם יתברך במהרה בימינו. לזה תמצא דהב' נשיאים של אלו הב' שבטים, ראובן שמעון, קבלו פגם תיכף בהיותם במדבר: אליצור בן שדיאור בעדת קרח, וזמרי בן סלוא הוא שלומיאל, כמו שאמרו רז"ל בשיטתם. (סנהדרין פב ב.) (בני יששכר תמוז)

והימים ימי בכורי ענבים (יג כ) האותיות שקודם ענבים הם סמא"ל - שיש לס"מ שליטה בתמוז אב שהלכו המרגלים. (פני דוד בשם מהר"ש מאסטרפולי ז"ל)  
אלו הכ"ב ימים של בין המצרים הם י"ג מן תמוז וט' מן אב, כי בתמוז היה מעשה דלוחות, ואז הוצרך משה להזכיר י"ג מדות של רחמים, ובט' באב היה מעשה דלשון הרע דמרגלים, ואז הזכיר משה הט' מדות בפרשת שלח (יד יח). ועד היום הכ"ב מדות הללו מגינים על ישראל, רק שהם נעלמים בכ"ב ימים הללו בבחינת חסדים מכוסים. ונרמז בפסוק (תהלים קיח כג) מאת י-הנה היתה זאת ר"ת תיקוני זעיר ארין, היא נפלאת בעינינו, רצ"ל המה מכוסים ומופלאים באלו הב' חודשים תמוז ואב הנקראים עיניים, תמוז עין ימין אב עין שמאל, וכעת בעוה"ר נאמר על אלו ב' החדשים (איכה א טו) עיני עיני ירדה מים.

(בני יששכר תמוז אב מאמר ד אות ה)  
כתב הרה"ק מקומארנא זצ"ל, שיש להזהיר לבעל קורא, שלא לסיים הקריאה של העולה הראשון במלת 'ענבים' כיון שמרמז על סמא"ל, וכתבו דענבים מרמז על דין, דאותיות הקודמות לאותיות ענבים סמא"ל. (חומש 'היכל הברכה')

סגולה בפרשה – כל המעביר ציציתו על עיניו, יהא מובטח שלא יבא לידי סמוי עיניים. וכל המסתכל בהם תמיד, זוכה ומקביל פני שכינה, וטוב להשגה גדולה. וטוב להסיר הכעס, כי כנף בגימטריא כעס. (150) (מנחת יהודה בשם ספר הכוונות)

כתב בספר 'כתב יושר' בשם האריז"ל שצריך בכל רגע להסתכל בציצית באופן זה, היינו שיקח הארבע ציציות בידו ויסתכל בהם שתי פעמים כנגד ב' פעמים עין, ובשעת התפילה שלא יכול להפסיק יכוין שאילו יש בהם תכלת, ודבר זה מועיל מאד להתפלל בדחילו ורחימו ולהעלות הנשמה בלילה, כי ממשיך על האדם אור מקיף ויועיל מאד להביא לאדם יראת הרוממות, ויועיל מאד לפרנסה בסוד הכתוב (תהלים קמא טו) עיני כל אליך וישברו ואתה נותן להם את אכלם בעתו. וכן כתב בספר קיצור של"ה בשם ספר הכוונות שכל המעביר ציציתו על עיניו בשעה שהוא אומר פרשת ציצית יהא מובטח שלא יבא לידי סימיו עיניים. (טעמי המנהגים)

ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם (טו לט)

כתב ספר החינוך – מי שהוא רודף אחר תאוות העולם כגון שהוא משים לבו תמיד להרבות תענוגים גדולים לנפשו מבלי שיכון בהן כלל לכוונה טובה, כלומר שלא יעשה כדי שיעמוד בריא ויכול להשתדל בעבודת בוראו, רק להשלים נפשו בתענוגים, כל מי שהוא הולך בדרך זה עובר על לאו דלא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם. (חינוך מ' שפ"ז)

אבות מלאכות ארבעים חסר אחת (שבת עג.)

רמז לקשר שבין ציצית לשבת מצינו בעובדה שמספר המלאכות האסורות בשבת הוא ל"ט – 39, ומספר הכריכות שנוהגים לעשות בכנף הציצית הינו גם 39 בכל ענף. כל מלאכות השבת המנויות במשנה נחלקות לארבע קבוצות, ואלו הן:

מלאכות הזריעה – 13 מלאכות, מלאכות האריגה – 11, בחורשת העצים – 8 מלאכות, שאר סוגי המלאכות – 7.

בדיוק כפי סדר הכריכות הנהוג בציצית, שמספר הכריכות בכל חוליה שבין הקשרים נעשה לפי הסדר הזה: 7:8:11:13. (פניני הגר"א)

והאנשים אשר עלו עמו אמרו לא נוכל לעלות אל העם כי חזק הוא ממנו. (במדבר יג לא)

ארבעה אנשים שנתנו הודאה להקב"ה ופרסמו שם שמים בעולם וסימנך רימן

• רחב אמרה (יהושע ב יא) כי י-הנה א-להיכם הוא א-להים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת.

• י - יתרו אמר (שמות יח יא) עתה ידעתי כי גדול י-הנה מכל ה-אלהים.

• מ' - משה אמר (דברים ד לט) ידעתי היום ונחשבת אל לבבך כי י-הנה הוא א-להים בשמים ממעל ועל הארץ מתחת אין עוד.

• נ' - נעמן אמר (מ"ב טו) הנה נא ידעתי כי אין א-להים בכל הארץ כי אם בישראל.

אמר הקב"ה תלמדו מכל אלו שגידלו שם שמים בעולם. לכך דאג הקב"ה שהמרגלים יכנסו בקליפה של רימון. (שם באמרתך)

מעשה היה בביתו של ענק שנכנסה לפרדס ואכלה רימון אחד, והשליכה קליפתו. והיו המרגלים מתחבאים שם, כיון שראו אותה קליפה, היו סבורים שמערה היא, ונכנסו כולם לתוכה שנים עשר איש, והיא שאכלה רימון אמרה אלך ואשליך את הקליפה שלא יראה אבי, נכנסה והשליכה אותה חוץ לפרדס, אמרו זה לזה: ראה גבורתה מה שהיתה סבורה שאנו חגבים, וכיון שבאו אצל ישראל, אמרו להם: נהני בעינינו פתגמים. (תוס' שאנץ סוטה לה. דהר זקנים במדבר יג ב.)

## שאלות

- א. ויבאו עד נחל אשכול ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וגו' למקום שהוא קרא נחל אשכול על אדות האשכול אשר כרתו משם בני ישראל.  
(יג כג-כד) מה הטעם שבכולם כתיב אשכול מלא חוץ מהראשון דכתיב חסר.
- ב. ועבדי כלב עקב היתה רוח אחרת עמו וימלא אחריו והביאתיו אל הארץ אשר בא שמה וזרעו יורשנה. (יד כד) מה הטעם שלא הזכיר גם את יהושע.
- ג. ועתה יגדל נא פה א-דני כאשר דברת לאמר. ו-הנה ארץ אפים ורב חסד נשא עון ופושע ונקמה לא ינקמה פקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים. (יד יז-יח) מה הטעם שלא נזכרה כאן מידת אמת. והיא נזכרה בפרשת כי תשא (שמות לד ו) ו-הנה א-ל רחום וחנון ארץ אפים ורב חסד ואמת.
- ד. למטה יוסף למטה מנשה גדי בן יוסף. (יג יא) מה הטעם שכאן ייחס את מנשה ליוסף ולא ייחס את אפרים ליוסף. דכתיב (יג ח) למטה אפרים הושע בן נון. וכן הפרידים הכתוב זה מזה שאינם כתובים זה אחר זה. ובמקומות אחרים מצינו שנקרא יוסף על שם אפרים דכתיב (במדבר א לב) לבני יוסף לבני אפרים תולדתם למשפחתם לבית אבתם וגו'.
- ד. ויאמרו איש אל אחיו נתנה ראש ונשובה מצרימה. (יד ד) את מי ביקשו למנות לראשים עליהם במקום משה ואהרן.
- ה. אף ב-הנה אל תמרדו ואתם אל תיראו את עם הארץ כי לחמנו הם סר צלם מעליהם ו-הנה אתנו אל תיראם. (יד ט) ביום זה מי שלא ימצא צל מעל ראשו סימן שהוא עתיד למות באותה שנה.
- ו. ראייה בפרשה לדין בהלכות שבת 'שנים שפעא' - פטורין'. (שבת ג.) דהיינו שניים שעשו מלאכת הוצאה מרשות לרשות ביחד – הרי הם פטורים.
- ז. והנה לכם לציצת וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות ו-הנה ועשייתם אתם. (טו טז) דרשו חז"ל ראה ציצית וזכור מצות תפילין. כל הלכות התפילין רמזים בתיבת וזכרתם.
- ז. וימתו האנשים מוצאי דבת הארץ רעה במגפה לפני ו-הנה. (יד לו) בתשעה באב נגזר על המרגלים למות והם לא מתו מיד. מלמד שגשפמרבב לשונם ונפל על טיבורם, והיו תולעים יוצאות מלשונם ונכנסות בטיבורם, ומטיבורם נכנסות בלשונם. (סוטה לה.) באיזה תאריך מתו המרגלים.
- ח. והנה לכם לציצת וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות ו-הנה ועשייתם אתם. (טו טז) דרשו חז"ל ראה ציצית וזכור מצות תפילין. כל הלכות התפילין הטעם שלעיל דיבר הכתוב בלשון נסתר (טו לה) ועשו להם ציצת על פני בגדיהם לזכרתם ונתנו על ציצת הקנף פתיל תכלת. וכאן דיבר הכתוב בלשון נוכח.
- ט. במספר השנים אשר תרתם את הארץ ארבעים יום יום לשנה יום לשנה תשאו את עונתיכם ארבעים שנה. (יד לו) לכאורה הול"ל שנה ליום שנה ליום. שהרי ארבעים שנה כנגד ארבעים יום.
- י. ועתה יגדל נא פה א-דני כאשר דברת לאמר. (יד יז) מה הטעם דכתיב י' גדולה מכל י' שבתורה.
- כ. ויבאו עד נחל אשכול ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וישא'הו במוט בשנים ומן הרמנים ומן התאנים. (יג כג) מה הטעם שכרתו מיד היה להם להמתין עד שהיו חוזרים ואז היה להם לכרות, כי לאחר מכן נאמר (יג כה) וישבו מתור הארץ משמע שלא כרתו באותו זמן.
- ל. ואולם חי אני וימלא כבוד ו-הנה את כל הארץ. (יד כא) מה הטעם שהוצרך לומר חי אני והוא לשון שבועה.
- מ. שלח לה אנשים ויחזרו את ארץ כנען אשר אני נתן לבני ישראל (יג ב) לפי שאמרו ישראל (דברים א כב) גשלקה אנשים לפנינו ויחזרו לנו את הארץ. לנו היינו להנאתנו וטובתנו, אמר הקב"ה למשה שלח לה, ולא להם כי לך דווקא יהיה השליחות להנאה וטובה ולא להם. במה הועילה השליחות למשה רבינו שנגזרה עליו גזרה שלא יכנס לארץ, יותר מדור המרגלים שהרי גם הם לא זכו להיכנס לארץ.
- מ. למטה יששכר יגאל בן יוסף. למטה אפרים הושע בן נון. (יג ז-ח) כיצד מנה אותם הכתוב? אם דרך תולדותם היה לו למנות אחר יששכר את זבולון דן ואשר. ואם מנה אותם דרך דגליהם ימנה את יהודה תחלה. והוא שינה את סדריהן לא לסדר דגליהם ולא לסדר תולדותם.
- נ. וישלח אתם משה לתור את ארץ כנען ויאמר אליהם עלו זה בנגב ועליהם את הקר. (יג יז) פרש"י - הוא הנה הפסלת של ארץ ישראל; שכן דרך הפתחים, מראים את הפסלת תחלה, ואחר כך מראים את השבך. מה הראיה שאמר להם להתחיל מהפסלת אולי זה היה הכי קרוב אליהם.
- ס. ויעלו בנגב ויבאו עד חברון ושם אחימן ששי ומלמי ילידי הענק (יג כב) פרש"י - כלב לבדו הלך שם; ונשתמש על קברי אבות, שלא יתא נסת להבכרו להיות בעצמם. מה הטעם שיהושע לא הלך להשתטח בקברי אבות כמו שעשה כלב.
- ס. והנה לכם לציצת וראיתם אתו וזכרתם את כל מצות ו-הנה ועשייתם אתם וגו' (טו טז) מה הטעם שחזר לומר למען תזכרו ועשייתם את כל מצותי והייתם קדושים לא-להיכם. והוא בא לרבות.
- ע. את ו-הנה הוא מגדף וזכרתם הנפש שהוא מקרב עמה. (טו ל) פרש"י - מכאן למכרף את השם, שהוא ברכת (כריתות ז' ע"ב). לכאורה קשה מהא דכתיב בפרשת אמור (ויקרא כד טו) ונקב שם ו-הנה מות יומת רגום ורגמו בו כל העדה. משמע שמיתתו בסקילה.
- פ. הננו ועלינו אל המקום אשר אמר ו-הנה פי חטאנו. (יד מ) לכאורה קשה למה לקו מכיון שהתחרטו ואמרו חטאנו.
- צ. ולא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם אשר אתם זנים אחריהם. (טו טז) פרש"י - הלב והעינים הם מרגלים לגוף ומסרסרים לו את העברות: 'העין רואה, והלב חומד', והגוף עושה את העברה. (תנחומא טו) מדוע לא כתיב 'ולא תתורו אחרי עיניכם ואחרי לבבכם' שהרי קודם העין רואה ואח"כ הלב חומד.
- ק. ויבאו עד נחל אשכול ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד (יג כג) פרש"י - שזכת גפן, ואשכול של ענבים תלוי בה. למה לא נאמר זמורה עם האשכול, כשהוא אומר זמורה ואשכול משמע תרי. ולמה כרתו הזמורה שאינו פרי כלל.
- ר. והעמלקי והקנעני יושב בעמק מחר פנו וסעו לכם המדבר דרך ים סוף. (יד כה) להלן נאמר (יד מה) ויכרת העמלקי והקנעני הישב בקר הים והוא ויכנס ויבתם עד החרמה. וכאן נאמר שהם ישובו בעמק.
- ר. וישבו מתור הארץ מקץ ארבעים יום. (יג כה) פרש"י - וכלא ארבע מאות פרסה על ארבע מאות פרסה היא, ומהלך אדם בינוני עשרה פרסאות ליום, הרי מהלך ארבעים יום מן המדבר למערב; והם הלכו ארבע ורחבה? אלא שגלוי לפני הקדוש ברוך הוא שיגזר עליהם יום לשנה, קצר לפנייהם את המדבר. ובמדרש (ילקוט"ש) גלוי היה לפני הקב"ה שהם באים ואמרים לשון הרע ונגזר על אותו הדור שנים של צרה (טו לב) יום לשנה יום לשנה תשאו את עונתיכם ארבעים שנה וקפץ הקב"ה לפנייהם את הדרך. תנו רבנן: שלשה קפצה להם הארץ - אליעזר עבד אברהם, ויעקב אבינו, ואבישי בן צרויה. (סנהדרין צה.) אמאי לא כתיב בהני שקפצה להם הדרך.
- ש. וילכו ויבאו אל משה ואל אהרן ואל כל עדת בני ישראל אל מדבר פארן קדשה וישיבו אותם דבר ואת כל העדה ויבאו את פרי הארץ. (יג כז) פרש"י - להקיש הליכתם לביאתם: מה ביאתם בעצה רעה, אף הליכתם בעצה רעה. (סוטה לה א) לכאורה קשה איך האנשים שניאצו את ה' והוציאו דיבה על ארץ ישראל, הלכו במקומות שהם סכנה במשך ארבעים יום וישבו בשלום והלא השטן מקטרג בשעת הסכנה.
- ת. ויבאו עד נחל אשכול ויכרתו משם זמורה ואשכול ענבים אחד וישא'הו במוט בשנים ומן הרמנים ומן התאנים. (יג כג) פרש"י - שמונה נטלו אשכול, אחד נטל תאנה, ואחד רמון. והושע וכלב לא נטלו כלום. (סוטה לד.) מה היה משקל האשכול שנטלו שמונה מהמרגלים.
- ת. ועשו להם ציצת על פני בגדיהם לזכרתם ונתנו על ציצת הקנף פתיל תכלת. (טו לה) שקולה מצות ציצית ככל התורה כולה. חלק בציצית שמכפר על שנאת חנם.

## תשובות

- א. **אֲשָׁפֶל** חבירו של אברהם אבינו הוא. דכתיב (בראשית יד יג) **אֲחִי אֲשָׁפֶל** וְאֶחָי עֲנָר, וכתוב (שם כד) עֲנָר אֲשָׁפֶל וּמִמָּרָא. הנחל כבר נקרא בתחלה **נחל אֲשָׁפֶל** בכתוב חסר ע"ש חברו של אברהם אבינו, אבל אחר שחתכו משם האשכול קראוהו **אֲשָׁפֶל מלא** ע"ש האשכול כי אשכול ענבים נכתב מלא. (טעמא דקרא) כתיב מלא מורה על לשון רבים כתיב חסר מורה על לשון יחיד. אחרי כריתת אשכול הענבים קראו שם המקום **נחל אֲשָׁפֶל מלא** ו' שהוא לשון רבים לרמז על שתי פעמים אשכול אחד על שם האיש ואחד ע"ש אשכול הענבים אשר כרתו. (דברי אליהו)
- ב. בנים לא היו לו – [עירובין ג:] ואין לומר עליו **וְנָרְעוּ יוֹרְשָׁנָה**. **א"נ** לא הוזקק להזכיר את יהושע לפי שעתיד היה הוא להביאם לארץ. (החזקוני) **א"נ** לפי שכלב לבדו השיב לשאר המרגלים, כמו שנאמר (יג ל) **וַיִּהְיֶה כָּלֵב אֶת הָעָם אֶל מֹשֶׁה**. \*
- ג. גרמו המרגלים למידת אָמַת שתסתלק, כיון שהנהיגו בעצמם את מידת השקר, ובמידה שאדם מודד, בה מודדים לו. ולכך נסתלקו גם שאר המידות ולא יכול משה לאמרם, כי אין כאן אלא ט' מידות של רחמים ולא י"ג, שהם גרמו לכך. (עבד המלך בשם זוהר ח"ג קסא; אגרא דפרקא אות שדמ) \*
- ד. דיבה הוציאו שניהם – יוסף על אחיו (בראשית לו ב) **וַיָּבֹא יוֹסֵף אֶת דִּבְתָּם רָעָה אֶל אֲבִיהֶם**. ונשיא מנשה על הארץ. ולפי שנשיא אפרים לא הוציא דיבה הפרידים כאן זה מזה. (החזקוני, רבינו אפרים, הרוקח) \*
- ד. דתן במקום משה ואבירים במקום אהרן ביקשו למנות עליהם. ומה היה בסופם (טו לב) **וַתִּפְתָּח הָאָרֶץ אֶת פִּיהָ וַתַּבְלַע אֹתָם**. (מנחת יהודה בשם המדרש)
- ה. הושענא רבה – הוא יום כ"ו לבריאת העולם (כ"ו בגימטריא יהוה) – בליל החותם הגדול, מי שלא ימצא צל לראשו סימן שעתיד הוא למות באותה שנה. וזהו **סֵר צֶלֶם מַעְלֵיהֶם** מעל ראשם וזה כאילו אמר שכבר נגזרה עליהם מיתה. (רבינו בחיי בשם הרמב"ן) \*
- ו. **וַיִּשְׁאַהֲוּ בְמוֹט בְּשָׁנִים וּמִן הָרְמָנִים וּמִן הַתְּאֵנִים**. (יג כג) למה דווקא **בְּשָׁנִים**? שהרי ארבעים יום הלכו וסבבו את ארץ ישראל סה"כ ארבע מאות פרסה. והכרחו ללכת אף בשבת, ובעת ההיא לא היה איסור תחומין רק היה איסור להעביר ארבע אמות ברשה"ר, וקי"ל שנים שעשו מלאכה פטורים, לכך כתיב **וַיִּשְׁאַהֲוּ בְמוֹט בְּשָׁנִים**, לבל יתחייב אחד מהם בהוצאת משא מרשות לרשות. (תפארת יהונתן)
- ז. ז' אותיות צריכים ג' זיינין ואילו הן **שעטנ"ז ג"ץ. כ'** כשר שנאמר (שמות יג ט) **לְמַעַן תִּהְיֶה תּוֹרַת יְ-הוָה בְּפִיךָ מִן הַמּוֹתָר בְּפִיךָ. כ'** כתיבה לשמה – שלא יחתוך פרשה מן הספר תורה וישים בתפילין. ר' רצועות שחורות הלכה למשה מסיני. ת' תיתורא (חלק בולט סביב הבתים) מ' מעברתא (תעלה חלולה שהרצועה עוברת דרכה) מ' מרובעות. ד"א – ז' שבעה ראשים בשני השינין. כ' כרוכים בשיער. ר' ת' כרוכין בגדין. מ' מוקפין בגויל. ר"ת וְזָכְרָתָם. (רבינו אפרים)
- ז. ז' באלול מתו המרגלים – תרגום יונתן ומיתו גובריא דאפיקו טיב פיש על ארעא **בְּשָׁבָעָא יומין באילול** וְהוּן מוֹרְגִי נִפְקִין מִן פְּרִתְהוֹן וְאִנְלִין עַד בֵּית לִישָׁנְהוֹן וְאִנְלִין לִישָׁנְהוֹן עִם מוֹרְגִיהוֹן. וכ"כ הרא"ש בשם בה"ג – 'בז' באלול מתו מוציא דיבת הארץ' (בית יוסף או"ח תקפ) וי"ג י"ז באלול. (שו"ע שם) \*
- ח. חובת הגבורה היא הציצית ואיננה חובת החפצא – דהיינו שאם האדם אינו לובש את הבגד אינו חייב להטיל בו ציצית. אם היה נאמר בתחילה לשון נוכח **וְעִשְׂתִּים לָכֶם צִיצִית** על פְּנֵי הַגְּדִידִים – היה משתמע שיש חובה להטיל ציצית בבגד אף שאינם לובשים אותו לכך נאמר בלשון נסתר. (עדי זהב) \*
- ט. ט' באב הוא יום אחד שהיה כל אחד נכנס בקברו מ' שנה. וזהו **יוֹם לִשְׁנָה יוֹם לִשְׁנָה**. (מושב זקנים)
- י. י' נסיונות ניסו את ה' וזאת העשירית אמר משה זכור לאברהם שנתנסה ב' נסיונות ונסיון עשירי העקידה וכבש רחמיו לעשות רצונך כן יכבשו רחמך. זכור יצחק שנעקד כשה בנסיון עשירי ואל תמית **שֶׁה פְּזוּרָה יִשְׂרָאֵל** (ירמיה יג יז). זכור יעקב שנתברך ב' ברכות **וַיִּתֵּן לָהּ הָ-לֵהִים** וגו' (בראשית כז) ואל תמית בניו. זכור י' שמות יש לך שאינם נמחקים ושמן הנכבד גדול מכולם **לְגָדֹל נָא פֶּחַ אֶ-דָּנִי** לך י' גדולה. (הרוקח, ילקוט האזובי) \*
- כ. כוונתם היתה כדי להוציא דבה רעה על הארץ כשם שפירותיהן משונוין כך עמה משונוים. והיו יראים שמא לא ימצאו גודל כזה. (עטרת זקנים) \*
- ל. לשון הרע הורגת שלושה – האומרו והמקבלו והנאמר עליו והכא המרגלים שתו בשמים פיהם ואמרו **כִּי חָזַק הוּא מִמֶּנּוּ** אפי' ב"ה וכו'. והכא לא שייך אלא מיתת שנים האומרו והמקבלו. וז"ש **וְאֹלָם חֵי אֲנִי** וכו' דהכא לא שייך אלא תרי מגו תלתא **כִּי כָל הָאֲנָשִׁים** וכו' דהם ישראל שקבלו הלשון הרע **וְכָל מִנְאָצֵי** דהם המרגלים המדברים לה"ר **לֹא יִרְאוּהָ. וְאֹלָם חֵי אֲנִי** וכו'. (פני דוד)
- מ. מ' שנה חי יותר משה רבינו וזהו הנאתו – שאם לא היה שולח המרגלים היה צריך למות, כי נגזר עליו שלא להיכנס לארץ. כי במ' יום היה להם להיכנס לארץ. ועתה בעון המרגלים נגזר עליהם להיות במדבר מ' שנה. (רבינו בחיי, כלי יקר, מושב זקנים) \*
- מ. מעלת השלוחין מונה – לפי שהיה גדול בהם אחד מחבירו ומנאם לפי מעלתם. (הרמב"ן) **א"נ** מנו אותם לפי שנתם. (ספורנו)
- נ. נגובה ויבשה הוא לשון נגב. ושמה מעיד עליה. (עטרת זקנים, פענח רזא) וכתוב (בראשית יב ט) **וַיֵּסַע אַבְרָם הַלּוֹךְ וְנֹסֵעַ הַנֶּגְבָה**. כדי שיעמוד להם זכות אברהם אבינו ע"ה. (מנחת בלילה)
- ס. סמך יהושע על תפלת משה שהתפלל עליו **יָהּ יוֹשִׁיעֶךָ מַעֲצַת מְרָגְלִים** וסמך על הנס. (מושב זקנים) כי יהושע כבר ניצל מזה כשקבל ברכתו משה שאמר **לֹא יָהּ יוֹשִׁיעֶךָ מַעֲצַת מְרָגְלִים**. (רבינו בחיי) \*
- ס. סומא חייב בציצית קמ"ל – נתן ראייה ונתן זכירה, זכירה למי שאינו רואה וראיה למי שרואה. (מדרש רבה יז ה)
- ע. עדים והתראה מיתתו בסקילה – הכא בלא עדים ובלא התראה מיתתו בכרת. (עטרת זקנים)
- פ. פחד גרם להם להתחרט, שמתו המרגלים במגפה ולא התחרטו מעצמן, לפיכך לקו. (מושב זקנים)
- צ. ציצית בשבת לזכר תחת התפילין. דאמר הקב"ה למשה בימי החול יש לנו תפילין לסימן, משא"כ בשבת דאין מניחין תפילין אין לנו סימן שלא לעבור עבירה לכך אמר הקב"ה **וְעִשְׂוֹ לָהֶם צִיצִית** ויהיו הציצית לזכר. (ילקוט"ש שלח רמז תש"ג) והיות שהתפילין של יד תחלה נגד הלב והראש אח"כ כנגד העניים לכך כתיב **אֲחֵרֵי לְבָבָם** קודם. (אמרות ה') ואע"ג שהעין רואה תחילה מ"מ ראייה ראשונה יכולה להיות פתאומית וא"א להיות נזהר בה. אלא אזהרה היא שלא יהא הלב חומד ויוסיף להביט בעבירה. אלא יסיר עיניו מראות ברע משום הכי יש לשעבד הלב תחלה. (העמק דבר) \*
- ק. קשורה נקראת מוט – בעוד שהיא מחוברת נקראת זמורה. ומן הזמורה עושה מוט. זהו **זְמוּרָה וְאֲשָׁכּוּל**. (עטרת זקנים, חזקוני)
- ר. רוב העמלקי והכנעני ישבו בעמק ומיעוטם ישבו בהר, ואותו מיעוט נלחם בהם. (החזקוני) **א"נ** מקומו הקבוע הוא בהר, אבל כעת הוא יושב בעמק לארוב לכם. (ראב"ע) **א"נ** עתה היו העמלקי והכנעני בעמק ואח"כ עלו להר וירדו משם מצדו האחר של ההר לקראת ישראל. (הרלב"ג) **א"נ** יש עמק שהוא בהר, וביחס לגובהו של הר הוא מכונה עמק, אך ביחס לעומק שתחת ההר הוא מכונה הר. (הכתב והקבלה בשם ר"ש פפנהיים)
- ר. רשעים לא קחשיב. (פענח רזא)
- ש. שלוחי משה היו שנאמר (יג יז) **וַיִּשְׁלַח אֹתָם מֹשֶׁה** ושלוחי איש האלוקים מוכרחים לשוב אל השליח למקום השליחות. לפיכך שבו **אֶל מִדְבַּר פָּאָרָן** ממקום ששלחם משה. ומה שיש לפרוע מהם יפרעו במקום. (אזנים לתורה) ועוד י"ל שאע"פ שכוונתם היתה רעה עדיין לא חטאו במעשה רק אחרי ששובו ומחשבה רעה אין הקב"ה מצרפה למעשה.
- ת. תתק"ס סאין היה משקלו של האשכול. וכל אחד היה נושא משאוי של ק"כ סאין. ח' פעמים ק"ך הם תתק"ס. (פני דוד) \*
- ת. תַּבְלַת בגמטריא **שנאת חנם** (850 עם הכולל), לומר לך שהיה התכלת מכפר על שנאת חנם. (רבינו אפרים) \*

## מקורות / חידודון \*

ב. **כָּל דְּמוּתֵיב מֶלֶךְ קַמִּיָּה רַבִּיָּה - אָזִיל לְשֹׂאֵל בְּלֹא נֶלֶד, שְׁנַאָמֶר: "וַיַּעַן יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון מִשְׁרַת מֹשֶׁה מִבְּחוּרָיו וַיֹּאמֶר אֲדֹנָי מֹשֶׁה כְּלָאֵם".** הטעם לפי שהוא זולל בכבוד רבו לכך לא יהיה לו בן שיכבדו, כי התלמיד נחשב בן לרבו וכמו שאמרו רבותינו ז"ל (סנהדרין יט): כל המלמד בן חבירו תורה כאלו ילדו, וכן אמר ישעיה הנביא ע"ה (ישעיהו ה, יח) **הִנֵּה אֲנִי וְהַיִּלְדִּים אֲשֶׁר נָתַן לִי ה'.** והיינו רצונו לומר תלמידים. או יובן בס"ד הכונה דלא יהיה לו בן זכר אבל בת יהיה לו דהא יהושע היה לו בנות, ולכן דקדק בעל המאמר למנוקט הכי אָזִיל לְשֹׂאֵל בְּלֹא נֶלֶד, והדרך הזכר מוליך את האב לקבר ולא הבת, והוי מדה כנגד מדה, הוא זולל בכבוד תורה לכך לא יהיה לו בן זכר שישנו בעסק התורה, אלא בת שאין לה מצות תלמוד תורה. (בן יהודה – עירובין סג ב)

**ביאורים נוספים מדוע לא הזכיר את יהושע -** כיון שליהושע היתה רוח נבואית כמו שנאמר (כו יח) **קָח לָךְ אֶת יְהוֹשֻׁעַ בֶּן נֹון אִישׁ אֲשֶׁר רוּחַ בּוֹ.** וכיון שהיה משרת משה ותלמידו לא נטה אחר רשעת המרגלים, ולא היה צורך לשבחיו על כך. אבל לכלב היתה רוח אנושית ולא נבואית, ואעפ"כ לא נטה אחר המרגלים (אברבנאל, אלשיך),

**א"נ** לפי שהועילה לו תפילת משה רבו **יְהוֹשֻׁעַ מַעֲצָת מֶרְגְּלִים** אבל כלב מעצמו טרח והשתטח על קברי אבות עד שרוח אחרת היתה עמו. (ש"ד, אוה"ח, פני דוד)

**א"נ** לפי שרק כלב הלך לחברון שהיא מקום סכנה והראה בזה שלבו בטוח בהשגחת ה', אבל יהושע לא הלך לשם ולכן לא הוזכר כאן. (העמק דבר)

**א"נ** כיון שכלב דיבר אחת בפה ואחת בלב, דהיינו שאמר למרגלים אני עמכם בעצה, היו עלולים לחשוב שבעבור זה לא יכנס לארץ, לכך הוצרך הקב"ה להזכירו. (ר"י אבן שועיב)

ג. הטעם שלא נזכרה כאן מידת **אָמֶת** - לפי שאמר כאן (יד יב) **אֶכְנֹו בְּדֶבַר וְאֹרְשָׁנוּ** ואם היה מתפלל משה **אָמֶת** היה צריך השם לאמת דבריו לכך לא רצה לומר **וְאָמֶת**. (עטרת זקנים)

ד. על כן הכניס את יששכר בין יהודה לאפרים כי גם בן יוסף יהיה הגואל כמו בן יהודה על כן הסדר של הפסוק כזה. (אגרא דכלה)

**לְמֹשֶׁה יוֹסֵף לְמֹשֶׁה מִנְּשָׁה** - הנה ייחס הכתוב מנשה ליוסף ולא עשה כן לאפרים. והנה בליקוטי תורה למרן האריז"ל כתב כי הי"ב שבטי ישורון בעצמם ובכבודם נתעברו ב"ב האנשים הללו כל אחד באיש משבטו, אך יוסף לא היה יכול להתעבר בשני אנשים ונתעבר רק בהמרגל ממנשה, וביהושע שהוא מאפרים נתגלגל לוי על כן אמר רק במנשה **לְמֹשֶׁה יוֹסֵף לְמֹשֶׁה מִנְּשָׁה**. (אגרא דכלה) הדבר רמזו ב'פֶּלֶם אֲנָשִׁים' שכן אנשים - ראשי תיבות: אלו נשמות שבטי יה מעוברות, שהיו מעוברות בהם נשמות השבטים. (מחשף הלב)

מנשה קיבל את נחלתו בעבר הירדן, ולא היתה לו סיבה שיכשל בהוצאת דיבה על הארץ, שאין לו חלק בה. וא"כ למה נכשל? מוכרחים לומר שדבק בו חטא של יוסף שדיבר לשה"ר על אחיו והוציא דיבתם רעה, לכן כשבאה התורה להזכיר את מנשה ליד חטא המרגלים, הסמיכו ליד יוסף. (ר' יהונתן אייבשיץ)

ה. כתב הרמ"א - כתבו הראשונים ז"ל, שיש סימן בצל הלבנה לבלי הושענא רבה מה שיקרה לו או לקרוביו באותה השנה. ויש מי שכתב שאין לדקדק בזה, כדי שלא ליתרע מזליה, גם כי רבים אינם מבינים הענין על בוריו, ויותר טוב להיות תמים ולא לחקור עתידות, כן נראה לי. (הרמ"א - שו"ע או"ח תרס"ד א)

ז. **עַד מָתִי לְעֵדָה הָרְעָה הַזֹּאת** (יד כו) **מָתִי לְעֵדָה** ר"ת מפיהם תולעים יוצאים לטיבורם על דבת הארץ. **עַדָּה** במילוי גימטריא **עשר**. (עטרת זקנים) כזה: עי"ן דל"ת ה"א וכן א"ב ג"ד בגימטריא עשרה ואח"כ באו ה"ו שהוא שמו של הקב"ה כי בעדת עשרה ישכון שמו וזהו (שמות כ כ) **בְּכָל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר אֲזַכִּיר אֶת שְׁמִי אָבוּא אֵלֶיךָ וּבִרְפִיתִי.** ולכן **אָבוּא** מלא ו' שעולה גם כן עשרה. (פענח רזא)

ח. יש שכתב מפני שקודם עשיית המצוה האדם רחוק מהקב"ה, אבל אחר עשיית המצוה נעשה האדם קרוב, וכאילו נעשה שותף לקב"ה מאותה מצוה. (שפתי כהן)

**שו"ע י"ט א -** ציצית חובת גברא הוא ולא חובת נקא, שְׁפָל וְמָן שְׁאִינוּ לֹבֵשׁ טְהִלָּת, פְּטוּר מִצִּיצִית, וּלְפִיכָּךְ אִינוּ מְכַבְּדֵי עַל עֲשִׂית הַצִּיצִית, שְׁאִין מְצַנֵּה אֶלָּא בְּלִבִּישָׁתוֹ. לכך מתחיל הקדיש יתגדל ויש בו י' שבחות, יתגדל ויתקדש יתברך וישתבח ויתפאר ויתרומם ויתנשא ויתהדר ויתעלה ויתהלל. **כַּח אֶזְדִּי** בא' ד', זכור אדונותך שבראתה העולם ב' מאמרות (אבות פרק ה) ונתת י' דברות, ותרם על בניך שנקראו 'כלה' ב' מקומות, **אֶהְבֶּת כָּל־לִמְיָה** (ירמיה ב ב) ונמשכה אחריו ברוב אהבה. (הרוקח)

כ. **למה כרתו המרגלים את האשכול בנחל** - רצו שהפירות למרות גדלם לא יהיו שמנים ומתוקים. לכך בחרו בענבים הגדלים בנחל, שאע"פ שהפירות גדולים מפני הלחות המצויה בנחלים אינם משוכחים. [כמבואר בביכורים פ"א מ" - אין מביאין בפורים חוץ משבעת המינים. לא מתקרים שְׁבָקִים, וְלֹא מִפְּרוֹת שְׁבָעִמָּקִים לפי שהן גרועין] (אזנים לתורה)

מ. **שָׁלַח לָךְ אֲנָשִׁים** - לָךְ ממש כי כבר ידוע שמאת השי"ת היתה נסיבה לבטלי בוא משה אדוננו לארץ ישראל, כי גדלה מדריגתו ממדרגת ארץ ישראל בבחינת **הדעת** והנה גם דורו היו דור **דעה** נאספו עמו במדבר עד אשר יבוא מורה צדק ויתנהג העולם בבחינה עליונה נוראה מאד ואז יבא משה אדוננו עם הדור דיעה שלו. וזה שאמר הכתוב **שָׁלַח לָךְ אֲנָשִׁים** שתשלח את האנשים לָךְ ממש שעל ידי השליחות הלז יתגלגל הדבר שיושלחו לך שיאספו עמך במדבר וזה השליחות יגרם זאת ברוך ה' יודע תעלומות. (אגרא דכלה)

ס. אָמֶר רַבִּי יִצְחָק, מֹשֶׁה הִסְתַּפֵּל וַיַּעַן שְׁלֹא יִצְלִיחוּ בְּדִרְכֵיהֶם, וְאָז הִתְפַּלֵּל עַל יְהוֹשֻׁעַ. וְאָז כָּלֵב הָיָה בְּדַסָּק, וְאָמֶר מֶה אֶעֱשֶׂה? הָרִי יְהוֹשֻׁעַ הוֹלֵךְ בְּסִיעוֹ עֲלִיוֹן שֶׁל מֹשֶׁה, שְׁשָׁלַח בּוֹ אוֹר הַקְּבָנָה, וְהוּא הָאִיר עָלָיו בְּתַפְלָתוֹ מִשּׁוֹם שְׁהוּא שְׁמֵשׁ. מֶה עָשָׂה כָּלֵב? נִשְׁמַט מִמֶּה וְהִלָּךְ לְקַבְּרֵי הָאֲבוֹת, וְהִתְפַּלֵּל שֶׁם תְּפַלְתּוּ. (זוהר שלח קנח ב - מתורגם)

וַיַּעַן בְּנֵי יִשְׂרָאֵל עַד וַיָּבֹאוּ עַד חֶבְרוֹן. גִּימַטְרִיא **'כלב לבדו'** (94 עם הכולל) כמשו"ל כלב הוא לבדו שהלך להשתטח על קברי אבות. והנה אפשר לתת טעם לכלב שהלך לינצל מעצת מרגלים ונשתטח על קברי אבות כי כתב רבינו הארי"ז **ז"ל** שיהודה נתעבר בכלב וכלב ידע שיהודה היה בצער על ענין נדוי עה"ב והיו עצמותיו מגולגלין עד שהתפלל משה רבינו ע"ה (דברים לו ג) **שָׁמַע** - הִנֵּה קוֹל יְהוּדָה בְּמִשְׁוֹ"ל ולכן חש כלב שמא לא יהיה כח ביהודה לעזורו דקאי בנדוי ואסור בשאלת שלום דמנודה לשמים המיר ולכן נתפחד והלך על קברי אבות ובכלל **התפלל על יהודה עצמו בעבור הנדוי**. (פני דוד)

**טעמים נוספים מדוע יהושע לא הלך להשתטח בקברי אבות כמו שעשה כלב -** (א) חשש שיהיה מזה פגיעה בכבוד רבו כאילו אינו מאמין שתפילת משה איש האלוקים נתקבלה. (ב) כיון שהיה בטוח שהתפילה נתקבלה, לא היה רשאי לסכן את עצמו ללכת למקום הענקים. (ג) לא רצו יהושע וכלב להשאיר את עשרת המרגלים לעצמם, פן יחשבו על מזימה שלא יוכלו יהושע וכלב להפירה ולהכחיש. וכשהלך כלב לחברון נשאר עמם יהושע לשמוע מחשבותיהם ומזימותיהם. (אזנים לתורה)

צ. **והנה הציצית יהיה לאות ולסימן שלא ירדוף האדם אחרי הרהור הלב וכל אשר שאלו עיניו.** ומה שהקדים הלב, לפי שהלב מנהיג את כל הגוף וכל האברים שבונו נמשכין אחריו. (רבינו בחיי)

ת. **וַיִּזְכְּרוּ מִשְׁם זְמַנָּה וְאֶשְׁכּוֹל עֲנָבִים אֲחָד.** תיבות אלו בגימטריא **אשכול זה היה משאוי תתק"ס סאין** (1828 עם הכולל).

ואפשר לתת טעם שנזדמן להם משאוי תתק"ס סאין - כי **לילית במחלת** גימטריא **תתק"ס סאין** שם רמז דששן רקד ביניהם ונתלבשו בטומאה. ובזה אפשר לתת טעם למ"ש הקדוש בעל 'ראשית חכמה' כי שונה משניות מבטל היצר הרע דסגולת משניות להרוג יצה"ר ע"ש כי **מתניתין** גימטריא **תתק"ס סאין** ועל ידי קריאת מתניתין יבוטלו. ואפשר שזה טעם שיש במקוה תתק"ס לוגין לעזר ולהועיל ליטרה מהנז' ולכך אפשר דישב משה רבינו ע"ה מ' יום ללמוד תורה דיש במ' יום תתק"ס שעות לבטל הנז' ועיין בילקוט ראובני סוף משפטים ובס' נחלת יעקב אבני שהם פ' בראשית נחלת יעקב אות י"ו ועיין תשובת הרשב"א בח"א סי' רע"א דאמר בירושלמי **דבריה בטלה בתתק"ס** ולא נתפרש טעם לשעור זה ע"ש ועיין באחורי תרעא ובפתח עינים. (פני דוד)

**תְּכַלֵּת** בגמטריא ז' שמות המרגלא השולטים בשבת, הם שבעה שמות היוצאים משם אהי"ה יה"ו שסודם מ"ב שבבריאה, והם כנגד ז' ספירות, אה"י כנגד חג"ת, יה"ו נה"י, וה' אחרונה של אהי"ה מלכות, וכל אות מז' אותיות אלו מבטש באות אחרת שכנגדה ומהן יוצאין ז' שמות הנקראים מרגלאין, פירוש מרגליות, והם: הוי-ה, הוי-ה בנקוד אלקים, מצפ"ץ, י-ה אדני-א, א-ל, אלקים, מצפ"ץ, ואלו השמות צריך לכונן בז' ברכות של תפילת שבת. (850 עם הכולל) (אגרא דפרקא - הצבי והצדק)

**שבעים פנים לתורה, לעיתים תהיה יותר מתשובה אחת**  
התשובות אינם להלכה למעשה, הערות והארות יתקבלו בברכה  
**לעילוי נשמת הרב חפץ בן אסתר זצ"ל**  
[ramnadlan018@gmail.com](mailto:ramnadlan018@gmail.com) לקבלת העלון במייל ניתן לפנות לכתובת